

Šiame numeryje:

Ar mūsų kalba labiau pavojų, ar mūsų kultūra?
 Šventieji ir mūsų laikai.
 Bernardo Brazdžionio eilėraščiai šv. Kazimiero sukakčiai.
 Akmenėlių ir 20 metų gelmę kritęs Julius Kupa.
 „Daktaras Kripštukas pragare“.
 Du žvilgsniai į trijų parodą — Algminas, Blyskis, Strungys Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre.
 Brangi brolių Grimų pasaka.
 Nauji leidiniai.
 Chicagos teatruose.
 „Grand prix“ prancūzų rašytojui Jean Genet.

Kertinė Parastė

Ar mūsų kalba labiau pavojų, ar mūsų kultūra?

Šitose skiltyse skaitytojų jau buvo šiek tiek pasisakyta. Emilijos Sakadolskienės praėjusio rudenį Ateities akademinio savaitgalio programoje išprovokavusi klausimą apie mūsų viešojo mokytojų kultūros lygį ir skonį. Jis buvo diskutuojamas ir privačiuose pokalbiuose, kur ne visada pastangos „visuomenę sukurtyti“ buvo užgirtos — priešingai, kalbant apie radijo valandėlių programą, sakytą, kad 7 val. rytą (Chicagos „Margitės“ daug metų tuo dienos laiku buvo transliuojamas — Red.) vargu ar laikas virtuojė bandyti susikaupti prie Mozarto ar Beethoveno, kaičiant kavą ir bandant išduoti vaikus į mokyklą, ir kad linkama lietuviškai dainelė čia kur kas geriau atitinka „žmogišką padėtį“. Mozartas ir Beethovenas gali palaukti, kol bus, anot Vaicaičio, „pabaigti dienos darbai“ — t. y. vakaro prie baldos, patogaus salono, stiklo vyno, namie turimos plokštelių bibliotekos ir aukštos technikos magnetofono. Negalima sakyti, kad šita pažiūra būtų visai be pagrindo.

Bet kaip ten bebūtų dėl mūsų radijo valandėlių vieno tokio pasidomėjimo dalyviai sutarė būtiną reikalą „susikurtyti“ kitą mūsų viešojo gyvenimo sritį, būtent lietuviškų renginių žiūrovų ir klausytojų tarpe. Neseniai jiems teko būti Vasario 16 minėjimo, ruošiamame vienos aukštesnės lituanistinės mokyklos, reikiama, paauklėtų jaunuolių, į kuriuos esame audėję išeivisko lietuviškos viltis. Minėjimo programa buvo vispaprastai įspūdinga — Nepriklausomybės šventei pritaikyta liturgija, turininga ir įdomi pagrindinė kalba, visų iki vieno mokinių atliekama meninė dalis. Tai buvo mokytojų ir mokinių sutartinio ir nuosirdaus darbo vaisius. Meninės dalies pradžioje paskutinio kurso mokiniai deklamavo galbūt svarbiausio išeivijos lietuvių poeto sonetas, o ekrane buvo rodomi Lietuvos vaizdai. Sakysim, jautrokas momentas. Bet sen ir ten susėdusių ponų grupės (tų patį mokinių motinos?) garsiai, be perstojo savo tarpe šnekojosi, trukdydamos ir aplinkiniams girdėti poeto žodžius, jaunuolių pereinamumą. Kaip ir radijo valandėlių atveju, mūsų visų bendrą žmogišką padėtį atspindė, be abejo, tai, kad toleruoti ir dėl to gal nereikėtų teisuoliškai rūstintis, jeigu ne paskutinė kniedė: poezijos skaitymui pasibaigus, kai kurios iš tų ponų pareiškė, kad „labai ne-

daug tų vaikų lietuviškai deklamavo be akcento!“ Susimąstai: turbūt šitokių reiškinų šaknų reikėtų ieškoti tam tikroje lietuviškumo sampratoje, kuri laikomė tiesiog nediskutuotina, o kuri iš tikrųjų turėtų mums kelti rūpestį. Ir šiuo atveju, su mūsų laiku visuomene. Dėl to šiam svarstymui antraštę pasirinkau šitokią: „Šventieji ir mūsų laikai“. Tikimasi, kad ji bent iš dalies jims ir dr. Meškauskio pasiūlyta tema: „Šventojo santykis su tauta“.

Norint svarstyti klausimą, kaip šventasis yra suvokiamas mūsų laikais, atrodė naudinga pažvelgti į tai, kaip šventasis yra suvokiamas mūsų laikų kūryboje. Pradžioje žiūrėkime, kaip antgamtinį pasireiškimą supranta vokiečių marksistinis dramaturgas Brechtas. Kaip atsvarą jam imkime Dievo malonės veikimą žmoguje pas labai giliai šių laikų Amerikos romanistę Flannery O'Connor. Šalia to, šventojo svarstymas šiandien nėra įmanomas be modernaus šventojo pakaitalo — herojaus. Jis yra šiais laikais pasireiškęs kaip visuomenės vadovas. Su juo vilioni ir jo grėsmės susipažinkime iš tarptautinio dramos kritiko Eric Bentley studijų. Apžvelgsime kultūrinę sceną, kurioje šiandien stovi šventojo klausimas, pereiname prie mums artimų šv. Kazimiero ir arkiv. Jurgio

Šventieji ir mūsų laikai

VYTAUTAS BAGDANAVIČIUS

Proga šiam rašiniui atsirasti

Pasaulio Lietuvių Katalikų Bendrijos valdyba, besiruošdama šv. Kazimiero mirties 400 metų sukaktuvams, priėmė dr. J. Meškauskio pasiūlytą keliolika temų, kviesdama lietuvių akademikus jas pastidijuoti ir jas pateikti lietuviškai visuomenei, kad tuo būdu būtų geriau pasiręmta švento Kazimiero jubiliejui 1984 metais. Tuo būdu norėta pasirūpinti, kad šis jubiliejus būtų sodresnis. Tame temų sąraše buvo ir tema „Šventųjų reikšmė tautai“.

Ši tema buvo pasiūlyta man. Aš jos išsigaudo ir atsisakiau. Tačiau, laikui bėgant, man atrodė, kad, nepaisant šios temos sunkumo, man yra pareiga jos imtis. Kai pradėjau apie ją galvoti, jos sunkumas man nesumažėjo, o greičiau padidėjo. Ypač jis padidėjo ta prasme, kad aiškėjo, jog šventasis netelpa kurioje vienoje tautoje. Jau vien dėl to, kad jis turi visuotinės Bažnyčios pripažinimą, jis išeina anapus vienos tautos ribų. Dėl to man reikėjo plėsti temos pavadinimą. Aš ją pradėjau suvokti, kaip šventojo santykį su bet kurio laiko visuomene. Ir šiuo atveju, su mūsų laiku visuomene. Dėl to šiam svarstymui antraštę pasirinkau šitokią: „Šventieji ir mūsų laikai“.

Tikimasi, kad ji bent iš dalies jims ir dr. Meškauskio pasiūlyta tema: „Šventojo santykis su tauta“.

Norint svarstyti klausimą, kaip šventasis yra suvokiamas mūsų laikais, atrodė naudinga pažvelgti į tai, kaip šventasis yra suvokiamas mūsų laikų kūryboje. Pradžioje žiūrėkime, kaip antgamtinį pasireiškimą supranta vokiečių marksistinis dramaturgas Brechtas. Kaip atsvarą jam imkime Dievo malonės veikimą žmoguje pas labai giliai šių laikų Amerikos romanistę Flannery O'Connor. Šalia to, šventojo svarstymas šiandien nėra įmanomas be modernaus šventojo pakaitalo — herojaus. Jis yra šiais laikais pasireiškęs kaip visuomenės vadovas. Su juo vilioni ir jo grėsmės susipažinkime iš tarptautinio dramos kritiko Eric Bentley studijų. Apžvelgsime kultūrinę sceną, kurioje šiandien stovi šventojo klausimas, pereiname prie mums artimų šv. Kazimiero ir arkiv. Jurgio

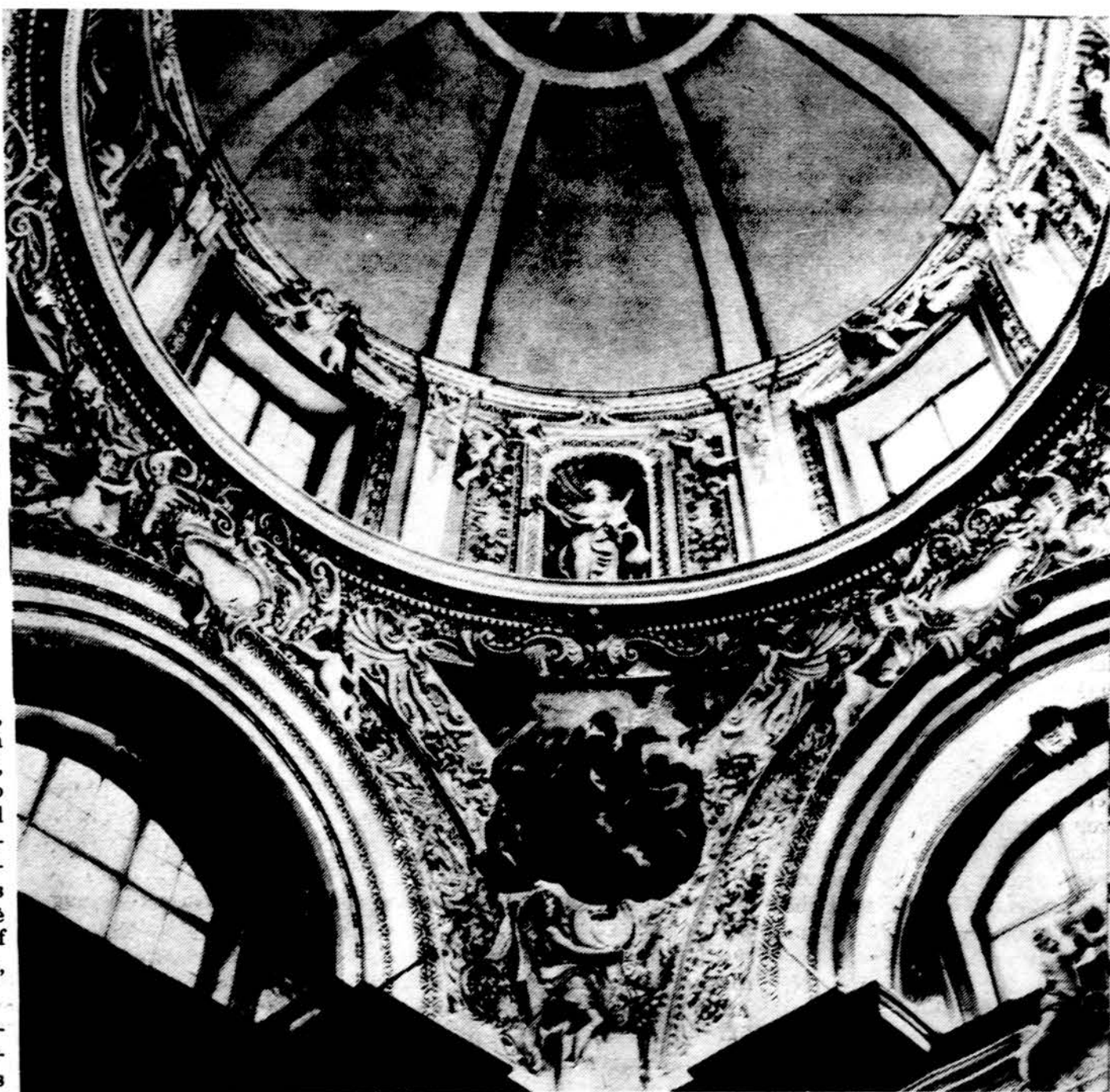
Matulaičio poros charakteristikų. (Matulaičių šiandien jau galima įimti į šias studijas, nes jam jau yra suteiktas Garbinto — venerabilis titulas; jis yra pakeliui į palaimintojo titulą.) Toliau pereiname prie klausimo, koks yra šventojo santykis su nuodėme. Sekimas šventojo pavyzdžiu šiandien taip pat yra pasidariusi aktuali tema. Tai mus atves prie bendresnio klausimo, kaip šventasis stovi ryšium su natūraline tikrove. Kadangi ir šventasis tam tikra prasme yra herojinė asmenybė, mums teks išsiaiškinti klausimą, kuo šventasis skiriasi nuo herojaus. Ir pabaigoje pasvarstysime klausimą, kaip šventasis reikšiasi visuomenėje. Toks yra šių svarstymų planas.

Brechtas ir antgamtinė intervencija

Vieną iš reikšmingų sunkumų, su kuriuo šventumas susitinka šiandien modernioje pasaulyje, vaizduoja žymus šio laikmečio vokiečių dramaturgas Bertold Brecht. Antgamtinės ir šios tikrovės konfliktas domina jį apokritai. Bet šiai temai tiesiogiai jis atsidėdavo savo dramoje „Moterėlė iš Setzuan“ (The Good Woman of Setzuan, New York: Grove Press, 1965.).

Drama vaizduoja, kaip trys dvejai atsilanko pas vieną blogo varo Kinijos moterį Shen Te. Jie jos buvo svetingai priimti. Už tai jie gausiai jai atlygino, nors tai daro kiek abejodami, ar jiems dera maišyti ir ekonominius reikalus. Už iš jų gautus pinigų ji įsitaisto tabako parduotuvę. Tas užsiėmimas jai nepaprastai sekasi. Ne trūkusi ji turi visą grandinę tabako parduotuvių ir jo gamybos pramonę. Ji sukuria plačią, visuomenės apimančią pramonę ir prekybos organizaciją, kuri duoda darbo ir pajamų daugeliui žmonių. Kartu su tuo šių žmonių tarpe kyla varžybos, intrigos ir nepasitenkinimas. Ne visus ji gali patenkinti ir ne visada ji yra teisinga. Kai žmonių nepasitenkinimas pasiekia dievus, jie siunčia Vandens parduotuvę patyrinti, kaip čia viskas einasi.

Pati Shen Te pradeda abejoti, ar gerai yra duoti žmonėms daug

Vilniaus katedros šv. Kazimiero koplyčios kupolas.

gėrybių (50 psl.). Apie save pačią ji sako, kad ji pasidarė turtinga, bet kartu ir vieniša, nes jau ištiesi metai, kai ji neturi santykio su žmogumi (57 psl.). Bedarbių lakūnų ji padaro fabriko vedėju. Iš visos dramos sąrangos išeina, kad dievai prisideda prie pirmųjų ir paskutinių neteisingsumų (74 psl.). Shen Te, norėdama išvengti kaltinimų, užsideda savo pusbrolio kaukę ir jo vardu veidama tvarko savo organizaciją.

Visuomenės nuotikos negėrybės, bet žmonės dabar jos nekalina, o už negeroves kaltina jos pusbroli. Ją pačią laiko net angelu. Kai kurie žmonės priima nuomonę, jog visos blogybės prasideda tada, kai pradedama mylėti artimą (87 psl.). Siuolama jai uždaryti sistemą, nes žmogus yra kvailas (100 psl.), nepasitenkinimas pasiekia tokio laipsnio, kad dievai pradeda svarstyti, ar nereikia pakeisti žmonių veikimo taisyklę ir kad vietoj meilės būtų skelbiama sportiškas (111 psl.).

Žmonės, nematydami Shen Te, pradeda įtarti, kad pusbrolio laiko ją uždarę, ar net yra ją nužudę (121 - 125 psl.). Minia reikalauja jos pasirodymo. Dievai yra priversti daryti teisą. Ieškoma Shen Te. Teisme ji nusiima pusbrolio kaukę, ir visiems paaiškėja, kad ji pati yra kalta už visas negeroves (136 psl.). Tarpe pareiškimų, kuriuos ji šia proga padaro, yra ir šis: „Jei negali ilgai priešintis, nepasidarys blogu“. Ji prisipažįsta, kad buvusi vilkas.

Nesunku yra suprasti, ką Brechtas šia drama norėjo pasakyti apie antgamtinės malonės reikšmę mūsų gyvenime. Iš tikrųjų čia yra Markso idėjos pavaizdavimas, kuri sako, kad religija yra opiumas tautos. Tik vietoj opiumo, čia yra parduvinėjamas tabakas. Iš šios dramos aiškėja, kad antgamtinė dovana yra kažkas per didelio žmonių prigimčiai.

Nors ši drama savo grubiu šventumo pavaizdavimu nedaug ką gali pasakyti mums apie šventumą, tačiau ji pačią problemą

iškelia. Ji pasako tai, kas ne kartą glūdi ir mūsų pačių galvosenoje ryšium su šventumo reikšme gyvenime. Ir mes ne kartą išsireikiame, kad norime gyventi kartu su šventuoju. Mat tokia yra gyvenimiška tikrovė, kad antgamtinė malonė persiėmęs žmogus nepraranda visų savo silpnybių. Arba kitaip išsireikiant, gyvenime, kuriame reikiama daugiau ar mažiau tobula šventasis, nepraranda savo ekonominės, politinės ar kultūrinės logikos.

Ir mes ne kartą turėtume prisipažinti, kad nenorime egzistencinio šventumo. Arba, dar toliau prateisus šią mintį, išeina, kad mūsų žemiškasis gyvenimas nėra antgamtiskai atpirktas. Einant ta pačia galvoseną, jis net nėra atperkamas. Kaltė, neteisingsumas ir visuotinės meilės negalimybė čia sudaro gyvenimo dėsningumą. Dėl to šventasis, jeigu jis ir nepasidaro taip visuomeniškai įtakingas, kaip Shen Te, yra svetima apraiška mūsų gyvenime. Todėl ir Brechtas drama nėra be prasmės, svarstant šventumo reikšmės klausimą gyvenime.

Šventumo ir prigimtinių konfliktų bei palaima Flannery O'Connor kūryboje

Dabar pažvelkime į visai priešingą šventumo santykio su gyvenimu supratimą. Pažiūrėkime kaip jį vaizduoja šimtaprocentinė katalikė rašytoja Flannery O'Connor yra gimusi 1925 m. ir mirusi 1964 m. palyginus jauna. Ši rašytoja visame savo gyvenime nieku nepasidomėjo, kaip įkvėpimo, apšvietimo ir apskritai antgamtinės malonės veikimo žmogui. Tačiau ji tai vaizdavo ne tradicinėje katalikiškoje aplinkoje, bet Georgijos valstijos baptistų krikščionybėje. Iš dalies dėl to ji platesnių katalikiškų sluoksnių dar nėra atrasta, nors ji yra sukleidusi gyvo susidomėjimo akademiniuose sluoksniuose tiek čia, tiek Anglijoje ir Prancūzijoje. Yra ir kita priežastis, dėl ko ji nėra

plačiau populiaru. Mat jos vaizdavimo pobūdis yra ne tik gilus religiškas, bet ir labai grubus. Ir šis tikrovė, ir antgamtinė tikrovė pas ją yra be pagrindo.

Mūsų studijuojamam klausimui apie šventumo santykį su gyvenimu paimkime jos kūrinį „Wise Blood“ (Išmintingas kraujas). Paimkime iš šios apysakos ne tą personažą, kuris vaizduoja kraujo išmintį, bet tą, kuris vaizduoja antgamtinės malonės veikimą. Hazel Motes, atitarnavęs kariuomenėje, grįžta savo kraštą ir, nepripažindamas nei savo tėviškę, nei palaidame gyvenime, pradeda skelbti Bažnyčią be Kristaus. Kristus jam yra nepriimtinas dėl to, kad jis yra per daug susijęs su vengimu nuodėmės (Three by Flannery O'Connor, Signet Classics, 1955, 16 psl.). Jis yra giliai įsitikinęs, kad pats gali pasipriešinti nuodėmei (17 psl.). Joks kunigas negali jo šiam reikalui sumaišyti. Kristus buvimo jis neneigia, bet jis nemano, kad jis ką gero yra padaręs jo bendralaikiams žmonėms (34 psl.). Motes principas yra skelbti tiesą.

Jo iš tokio nusistatymo neišmūša nė jaunuolis draugas, kuris ieško draugystės ir gyvena mistiniu teisingo kraujo jausmu. Jaunuolis žino vieną kitą tiesą, bet ir klausiamas jos nepasako ir linkęs kitus tik išnaudoti. Hazel Motes nepatraukia savo pusę gavęs pamokslininkas, kuris skelbia, kad yra išsiplėtinęs akis dėl Kristaus. Hazel išitaria, kad jis vis dėlto mato. Į ištvirkavimą Hazel žiūri kaip į kurio didesnio žmogaus trūkumo pasekmę, o ne kaip į priežastinę blogybę (45 psl.). Apie save jis mano, kad yra doriškas, tačiau kartais jam ateina galvon abejonė: „Jeigu Jėzus buvo, tai aš nesu doriškai švarus“ (53 psl.). Savo skelbiamą Bažnyčią Hazel aptaria susitaikymo su šia realia tikrove būdu. Jo Bažnyčia yra tokia, kur neregis nepraregi, kur rašais nepradeda vaikščioti ir kur miręs pasilieka mirusiu. „Aš jums sakau, (Nukelta į 2 psl.)

Vilniaus katedros šv. Kazimiero koplyčios portalas, 17 amžiaus.

Du žvilgsniai į trijų parodą

Algminas — Blyskis — Strungys M.K. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre

Vasario 17 d. M. K. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, vėl atidaryta nauja meno paroda. Joje eksponuota trys mūsų vidurinėsios kartos dailininkai, kurių amžius siekia 40-50 metų ir kurie mokslo ar profesijos siekia čia, Amerikoje. Arvydas Algminas išstatė 9 didelio formato tapybos darbus, Henriką Blyskį reprezentuoja 15 vario oforto bei litografijos technika atliktų darbų, o Jonas Strungys rodo 14 didelio formato pieštukų atliktų iliustracijų, kurios buvo panaudotos *Lietuviai Sibire* knygai (išleista 1981 m. Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidyklos Chicagoje, kurią redagavo Juozas Prunskis, dailininkai — Vincas Lukas ir Petras Aleksa, techninis redaktorius — Petras Aleksa). Iš viso išstatyta 38 kūrinių, kurie užima dailiai sutvarkytas dvi Čiurlionio galerijos sales.

Išstatyti darbai labai skirtingi ne tik techniskomis bei tematikomis, bet ir savo pažūromis, savo *credo* ir savo *niveau*. Skirtingesnio pobūdžio dailininkų sudėti į vieną ir tą patią parodą kažin arčiau kartą ar paviktą... Tai diametraliai skirtingų estetinių įsitikinimų individai, ir nebūtinai teigiamiausia tų žodžių prasme. Tuo norime pasakyti, kad visi trys autoriai kažin ar pajęgti nutiesti bet koki tarpusavio siūlą, ribantį juos bendru siekiu.

Arvydas Algminas savo devynias tapybos darbas užpildo kone visą priekinę patalpą. Tai romantinio pobūdžio tapiniai, pirmu žvilgsniu kiek primenantys Art Nouveau periodo (1890 m.) stilių ir jo ištakas, tačiau, arčiau į juos žvelgiant, įsitikini, kad anaipol pavykslų autorius tokių intencijų neturėjo. Tai greičiausia pripažinimas Algmino susižavėjimas anos epochos tapyba. Paveikluose bandoma užkencuoti Amerikos indėnų praeities romantiką. Daugiausia dominuoja ja peizažas, išorinė gamta, ir tik akyliai išsirišę, atrandi ir žmonių figūras. Temos prasme tai būdinga Algmino paveikslams. Darbai labai "išdailinti". Kažkur juose trūksta jėgos, kontrastų, akcento, kad ir šitokio žanro gynai iliustratyvus pobūdžio tapybai. Tiesą pasakius, nesunku pastebėti, kad tapybinės problemos, taip kaip meno pasauly šandien jos suprantamos, čia nesprendžiamos. Pasirenkamas iliustratyvus būdas ir spalva čia vaidina antraeilį vaidmenį. Į Arvydo Algmino kūrybą reikėtų žiūrėti iš iliustracijos pozicijų. Galima teigti, kad kitokios intencijos autorius ir neturėtų — kaip tik sukurti spalvotą iliustraciją. Ar tai jam pavyko atlikti originaliu būdu, čia klausimas lieka atviras.

Henrikas Blyskis jau ilgą laiką Čiurlionio galerijos Jaunimo centre lankytojams yra pažįstamas savo litografijų ir vario ofortų kūryba. (Šiuo metu dailininkas apsigyvenęs Vakarų Vokietijoje). Tai subtilūs grafikas, labai ilgai ir išvermingai vykantis kiekvieną savo darbą. Jei labai dideliu savitumu jo darbai ir nepasizymi, tai į individualių kūrinių sukratus jo dėmesys, kruopštumas ir profesionalumas yra verti nuostabios dėmesio ir susižavėjimo. Blyskio kūrybą dominuoja vario ofortas. Šiandien šia technika kuria gražūs būrys mūsų grafikų čia, Iseivijoje, ir Lietuvoje, ir be abejonės šioje srityje turime labai rimtų ir reikšmingų propentų, dar nepakankamai išgarsintų plačiame meno pasaulyje. Kurioje pakopoje tilptų Henrikas Blyskis tame mūsų grafikų panteone ne vieta čia spręsti, o tačiau jo kūryboje nesunku užčiuopti norą ir siekį išlikti savitu, originaliu, nepakartojamu. Kaip žinome, tai sunkus uždavinys. Nelengvai čia sekasi ir H. Blyskui. Vario oforte, pažymėtame Nr. 12, matome stipriai abstraktinės kompozicijos visumą, labai paveiklį, gan dramatišką ir su laikinąja dėsni. Bet tokio pobūdžio darbas, deja, tik vienas. Kiti darbai dažnai dvelkia jau daug kartų žiūrovui matytu, pažįstamu, žinomu. Originalumu nustelbia kiti Blyskio darbus daugiaspalvis ofortas su vabalu (Nr. 10). (Labai dažnai jo kompozicijos su žmonėmis rimena Marc Chagallio skraidančias figūras. Tai tikriausiai nuosavas ir Blyskio visai asmeniškas pergyvenimas, bet kalbama užuomina, negali žmogus atsikratyti.)

Dail. Arvydas Algminas šalia vieno savo darbų, eksponuojamų parodoje Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, nuo 1984 m. vasario mėn. 17 iki kovo mėn. 4 d.

Manau, būtų teisinga iškelti čia ir pirmą planą tokias Jono Strungio išstatytas Sibiro knygos iliustracijas kaip Nr. 38 (knygoje — psl. 56), Nr. 32 (knygoje — psl. 76), Nr. 31 (knygoje — psl. 175). Jos ypatį pasižymi stiprių formos pajautimu, piešinio dinamika ir apilamai profesionalumu. Duota iliustratoriui uždavinį Jonas Strungys išsprendė spontaniškai, tiesiogiai, be jokio stilistinių gudravimų, o pasikliaudamas savo intuityja ir skoniu, perteikė mums anų siaubų dienų klastą ir barbariškumą, kurie mūsų tautą tebeveikia ir šiandien. Toks proziškas, tiesiogis vaizdo perteikimas skaitytojui kaip tik ir sustiprina žodinių knygos faktų turinį ir jų reikšmę. Čia gera proga pasigesti daugiau ir platesnės Jono Strungio kūrybos.

Baigiant šias pastabas apie antrąjį šio sezono M. K. Čiurlionio galerijos Jaunimo centre surengtą parodą, negalima praieiti tylos, nepamiršus galerijos vadovybės, pradedant jai 26-ji sezoną. Dailininko Vinco Luko asmenyje ji turi sumanų administratorių, nenuilstantį organizatorių, išvermingą darbų vykdytoją ir puikų, labai tolerantišką kolegą. Vertas jis visų pagarbos ir pagalbų. Pastaruoju metu galerijos vadovybė atliko daug pozityvių pakeitimų, įgijo daug patyrimo ir savo asmeniškas kvalifikacijas pritaikė taip reikalingai šiai lietuvių kultūros įstaigai Chicagoje.

A. Kurauskas

Šių metų vasario 17 d. Chicago Jaunimo centro Čiurlionio galerijoje atidarytoje meno parodoje dalyvauja trys vyrai menininkai: Arvydas Algminas, Henrikas Blyskis ir Jonas Strungys. Nors kiekvienas iš jų save prištato visiškai skirtingomis techniskomis ir stiliais, tačiau jie yra panašūs savo tema, kurios centras yra žmogus.

Dailininkas Arvydas Algminas, anksčiau turėjęs savo meno darbų parodas toje pačioje galerijoje, šioje parodoje dalyvauja tik su keliais paveikslais. Jo aliejinų dažų drobės yra grynų ir gyvų spalvų: raudona, geltona, žalia, mėlyna. Algminas tapo pusiau impresionistinius gamtovaizdžius: medžius, upes, miškus. Jo gamta yra atvaizduota skirtingose nuotaikose, kartais ji yra audringa, kartais ji yra rami. Paveikslė, kuriame indėnai plaukia savo valtelėje upe, jie yra apsupti mistiškai paslaptinga ramybe, išreikšta tiesia, ramia linija ir mėlynai žalsva spalva. Kitame paveikslė iš vėjo supamo medžio, iš jo šakų išsisklaido žmogaus figūros ir jo veidai. Algminas sutapatina gamtą su žmogumi, įvedu yra vienas su kitu suaugę.

Dailininkas Henrikas Blyskis yra Chicago parodų lankytojams taip pat pažįstamas iš ankstyvesnių meno parodų. Jis yra modernios grafikos atstovas. Užlopinų spalvų (violetinės, žalsvos, gelsvos) grafikos darbuose, Blyskis parodo žmogų įvairiomis jo veido išraiškomis. Jose matome žmogų liūdintį, besijuokiantį, skausmingą, abejingą. Šalia šių laikų žmogaus, jis nupiešia įvairių skirtingų laikų ir kultūrų žmogaus figūras. Tarp jo žmogaus figūrų matome mažuosius gamtos gyventojus — vabzdžius.

Dailininką Joną Strungį pažįstame iš jo iliustracijų panaudotų kun J. Prunskio knygoje *Lietuviai Sibire*. Jo technika ir stilius visai skirtingas nuo dviejų anksčiau minėtų dailininkų. Strungys su pieštuku (juoda ir balta) realistiškai piešia lietuvių tautos išgyventą

Jonas Strungys

tragediją. Jis iliustruoja tą dramą, kada lietuvis kovojouž savo tėvynę, buvo gaudomas, šaudomas ir tremiamas į tolimąjį Sibirą. Nors eksponuoti piešiniai turi pritaikytą tekstą, tačiau ir be jo mes gerai matome tą baimę, siaubą, kančią, mirtį, kuriuos tremtiniai patyrė. Dailininkas tiesiom, atštriom pieštuko linijom efektyviai pagaua tų vyrų, moterų ir vaikų išraiškas, kai jie nešė jiems skirtą kancios gyvenimą.

Šios parodos trys menininkai skirtingomis tapybos priemonėmis skirtingai save išreiškia, atvaizduodami žmones skirtingose gyvenimo aplinkybėse ir nuotaikose.

Saulė Jautokaite

Chicago teatrose

Venecijos pirklys

Chicago teatrose pastaruoju laikotarpiu įkūjamas stiprus postūkis į klasikinius dramos veikalus. Ypač susidomėjimo susilaukė Sekspyras. Dabar Body Politic teatras (2261 N. Lincoln Ave.) stato jį "Venecijos pirkly", apie kurį mes dar gimnazijoje mokėmės. Ši drama minėto teatro scenoje pasiliks iki kovo mėn. 11 d. Kaip žinome, joje vaizduojamas godus pirklys, sutinkas didiui paskolinti stambia sumą pinigų, bet jei sutartis nebus išpildyta, jis išsiders teisę įspjauti svarą skoliniojo mėsos. Laimė jūroje žuvus, nebeįstengiam laiku skolą grąžinti ir pirklys Šailokas jau taikstosi išpjauti, minėdamas net patį širdį. Ateina pagalbon didikė, kuri persirėngusi teisėju pirkly prigadina, kad jis nors turi teisę išpjauti svarą, bet nei truputėlį daugiau, ir jam priklausė tik svaras mėsos, bet be lašelio išliejamo kraujo.

Pirklys turi kapituoliuoti. Baigiasi laimėjusiųjų vedybiniu susiporavimu.

Dramoje kryžiuojasi šurpus godumas, nuosirdus draugiškumas, romantinė meilė ir daug kitų jausmų, kas ir nulėmė, kad šis veikalas daugiau kaip per tris šimtmečius vis stipriai laikosi scenoje. Ši drama, Talmanto išvesta 1928 m., išvydo ir Lietuvos sceną.

Chicago pastatyme surinktas geras aktorių kolektyvas, su gausiu scenos patyrimu. Viena iš pagrindinių aktorių — Lucy Childs (Portia) studijas išėjusi iš Minnesotos universiteto, John Reeger (Antonio) 1979 m. laimėjo Jeff geriausio aktorius premiją, baigęs Northwestern universitetą. Iš to pat universiteto ir režisierius A. J. Morey. Šailoko vaidmenį James O'Reilly, švytėjęs Chicago universiteto Court teatre bei Chicagoje pirmąjį ančiame Goodman teatre.

J. Pr.

Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, 1984 m. vasario mėn. 17 d. atidaroma dailininkų A. Algmino, H. Blyskio ir J. Strungio darbų paroda. Kalba Antanas Saulaitis, SJ, Čiurlionio galerijos globos

komiteto pirmininkas, toliau: Julija Svabaitė-Gilienė, Birutė Jasaitienė, Irena Kriauciūnienė, Vytautas Vepštas, kun. Juozas Vajlūnas, SJ, Viktorija Matraga ir Petras Aleksa.

Nuotrauka Jono Tamulaitis

Iliustracija tekstui: Salake prie policijos būstinės pamačiau kitus du autobusus su tokiais pat užrašais: „Ekskursija“. Vienas jų buvo prikimtas žmonių, kaip silių statinėje, antras dar apytuštis. Šiame antrajame prie lango sėdėjo kruvinu veidu verkdama moteris. Aplinkui stoviniuojantys Salako miestelio žmonės sakė, kad tai Salako vls. Žemių pradžios mokyklos mokykl. Garbės žmona. Mokykl. Garbės esą griežtai atsiskė lipi į autobusą ir buvo vietoje nušautas. Už tai jo žmona, tuo metu nėščia, buvo sumušta.

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

tam, ką jie myli — savo tautos idėjai, savo krašto ir jo istorijos pergyvenimui. Kokį įspūdį jiems turėjo daryti klausytojų (jų patčių tėvų ir senelių?), tų, kurie nuolat juos gaudena, kad jie turi išlikti lietuviams šiame krašte, tokia akivaizdi stoka dėmesio tai pasčiai lietuviškai kultūrai ir patriotiniam jausmui, kurį jie ryžtasi išreikšti. Ar nevertėtų prisiminti, kad jaunimas daug greičiau įsideda, ką mes darome, o ne ką mes sakome. Ir šituo atveju, ką mes darome, neliko nepastebėta tų lietuviškos mokyklos mokinių. Jų išvados buvo gaudžios.

Dėl lietuviškos kultūros vartotojų vidinės kultūros reikalingumo jau ne kartą mūsų spaudoje yra buvę užsiminta — daugiausia, ir labai pagrįstai, buvo skundžiamasi dėl Lietuvių Operos spektaklių metu lūkstamų saldinių popieriukų čėžėjimo ir jį palydinčio publikos plėpimo. Tai rimta problema — dar neteko užmiršti, kaip prieš porą metų University of Chicago Rockefeller Chapel vykusiam solistės iš Lietuvos Nijolės Ambrazaitės religinės muzikos koncerte vienas iš negausių to koncerto amerikiečių klausytojų, didžiai susierzinęs, turėjo vis sukis ir raminti per daug įsismaginusias mūsų lietuves ponias. Jos iš tikrųjų nenorėjo klausytis solistės dainavimo — tad kodėl jos atėjo į koncertą? Pademonstruoti savo lietuviškumą? Bet ar lietuviškumas yra toks dalykas, kuris gali egzistuoti be turinio? Be kitų žmonių kūrybinių pastangų, be muzikos, be poezijos žodžio, be mokslo ir be minties? Kitaip sakant, ar jam užtenka tik grynos suvalkietiškos tarties ir "Kalbos praktikos patarimų" aklo sekimo? Gal mūsų lietuviškumo filosofai sutiktų pasakyti šiuo klausimu. Aiškiai, jis reikalingas šio tokio perkratymo.

Šia proga tačiau tesinori atkreipti dėmesį į šitokias mūsų bendro gyvenimo prielaidas, kada jos labai opiai paliečia mūsų jaunimą. Net praieitos Dainų šventės apžvalgininkas Kazys Skaiegirys pažymėjo: "Jauniai pradėjo dainuoti, o žiūrovų kalbos dar truko ilgą laiką. Mes dižuojamės jaunimu, o kai reikia jiems parodyti pagarbą, tai mes kalbamės savo tarpe" (*Draugas*, 1983 m. liepos mėn. 16 d.). Greičiausia, mes sau leidžiame šitą grubiai elgtis, net ir gerai žinodami tai darantys, todėl, kad sau sugebame įteigti, jog "tai neįsiskaito". Mes vis tiek esame geri patriotai ir tai įrodome savo reiklomis pastabomis apie blogą mūsų jaunimo lietuvišką tarčių. Tačiau šiek tiek pasklaidę šitokią lietuviškumo sampratą, galbūt praręgėsim ir mūsų pretenzijų tuštumą. Nes jeigu mums trūksta elementarios pagarbos ki-

tam žmogui (o ypač jaunam), su kuriuo ateiname dalintis kultūros turtais, kuo tada bematuosim me tik lietuviškąją, o išvis "kultūrą"? Kad ir taisyklingiausia tartis čia nedaug padės. Kadangi visiems mums, kurie nejaucia reikalo poetų, nei solistų, nei jaunų programos atlikėjų klausydami, viena reikėtų laikyti omeny: lietuvių kalba, kaip ir kiekviena pasaulio kalba, kultūros požūriū tik tiek yra verta, kiek ja kas nors reikšmingo yra pasakoma. Todėl ir atrodo, kad poeto žodžiams apie Vilnių galima būtų teikti pirmenybę, bent jau Vasario 16 dienos proga, prieš rūpestį, kiek čia teks suvėlinyti pietų virimą — nors ir tobuliausia lietuviška tartim išsakoma. Yra tad sričių, kur praverstų "susiuklirinti" — pirmiausia mums patienai, kaip bendruomeninio gyvenimo esminiams dalyviams. O taip pat ir lietuviškumo sampratą gal šiek tiek paplėsti — į ją šalia kalbos išlaikymo įneigiant ir bent kiek kultūros. Tada turėsime teisę ir savo vaikus mokyti lietuviškumo ne kaip veidmainiai, bet kaip pagal savo žodžius besielgiantys, ne visai tuščiaaviduriai jų tautiečiai.

J. Š.

"Grand Prix"

prancūzų rašytojui

Lietuviams turbūt retam kuriam bus tekę girdėti apie prancūzų rašytoją Jean Genet, kurį vyriausybė dabar apdovanojo specialiu "grand prix" žymeniu, įvertindama jo romanus ir dramas.

Šis 73 m. amžiaus rašytojas po karo pradėjo reikštis skandalais, kaip vagis ir homoseksualas. Už smulkias vagystes buvo pakliuęs į kalėjimą, kai turėjo tik 15 m. amžiaus, o paleistas apsisprendė pagarsėti kaip anarchistiškas vagis. Po karo prezidentas Auriofus amnestavo jį kaip vagį, bet policija turėjo vargo, kol įteikė jam tą laimingąjį dokumentą, nes Genet slapstėsi, bijodamas, kad jo neuimtum. Nemaža nepasitenkinimo buvo kilę, kai Jean Cocteau įtraukė jį į savo literatūrinį saloną.

Cocteau raginamas, jis 1945-1949 m. parašė 5 romanus, daugiausia paremtus patyrimu kalėjime. Parašė ir kontroversinių vaidinimų, kurie taip pat buvo suikti su triukšmu, ypač 1966 m. pastatytoji drama "Les Paravents".

Linkęs pagarsėti vagystėmis ir pasisakymais už homoseksualus, Genet parodė didžiulį nepasitenkinimą, kai Jean-Paul Sartre 1952 m. išleisdino didžiulį 600 puslapių veikalą apie jį ir jo kūrinius, pavadintą "Saint-Genet, Comedien et Martyr". Genetui taip nepatiko gyrimas, kad jis net norėjo sudeginti savo dar nepasausintus rankraščius.

B. Kazimieraitis